

Občané o soužití s Romy a o jejich možnostech ve společnosti

Technické parametry

Výzkum:	Naše společnost 2009, v09-04
Realizátor:	CVVM, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.
Projekt:	Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i.
Termín terénního šetření:	30. 3. – 6. 4. 2009
Výběr respondentů:	Kvótní výběr
Kvóty:	Region (Oblasti NUTS 2), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání
Zdroj dat pro kvótní výběr:	Český statistický úřad
Reprezentativita:	Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let
Počet dotázaných:	1056
Metoda sběru dat:	Osobní rozhovor tazatele s respondentem
Výzkumný nástroj:	Standardizovaný dotazník
Otázky:	OV.14, OV.15, OV.16, OV.17, OV.18, OV.179, OV.187
Zveřejněno dne:	29. května 2009
Zpracoval:	Jan Červenka

V rámci svého dubnového šetření se CVVM zabývalo otázkou vzájemného soužití romské menšiny s ostatními obyvateli ČR, věnovalo se i stávajícím možnostem, které Romové mají v rámci většinové české společnosti a zjišťovalo postoje veřejnosti k tomu, jak vláda a místní samosprávy řeší problematiku romské menšiny.

Tabulka 1: Hodnocení vzájemných vztahů

	mezi Romy a ostatními v ČR ¹	mezi Romy a ostatními v místě bydliště ²
velmi dobré	1	9
spíše dobré	9	32
spíše špatné	49	37
velmi špatné	36	19
neví	5	3
+/-	10/85	41/56

Pozn.: Sloupcová procenta.

Údaje zachycené v tabulce 1 dokumentují, jak dotázaní hodnotí soužití romské populace s ostatními obyvateli jednak v rámci ČR a jednak v místě svého

¹ Otázka všem respondentům: „Jak celkově hodnotíte soužití romské a nerómské populace v České republice? Jako velmi dobré, spíše dobré, spíše špatné, velmi špatné?“

² Otázka respondentům, kteří uvedli, že v blízkosti jejich bydliště žijí Romové (n=475): „Jak celkově hodnotíte soužití romské a nerómské populace v místě Vašeho bydliště? Jako velmi dobré, spíše dobré, spíše špatné, velmi špatné?“

bydliště, pokud v jeho blízkosti nějací Romové žijí. Z výsledků je evidentní, že soužití Romů a ostatních obyvatel je velkou částí veřejnosti vnímáno jako problematické. V případě soužití Romů s ostatními obyvateli v místě svého bydliště se kriticky o vzájemných vztazích vyjádřila mírně nadpoloviční většina respondentů (56 %) z těch, kteří předtím uvedli, že v blízkosti místa, kde bydlí, žijí nějací Romové, zatímco pozitivně tyto vztahy hodnotily asi dvě pětiny (41 %) dotázaných z téže skupiny. V ještě horším světle pak občané vnímají soužití Romů a ostatních obyvatel v rámci ČR jako celku, když za špatné jej označily více než čtyři pětiny (85 %), zatímco za dobré pouze desetina (10 %) dotázaných. Lidé, kteří jako špatné hodnotí soužití s Romy v místě svého bydliště, vesměs kriticky hodnotí i soužití většinové populace s nimi v rámci ČR jako celku.

Tabulka 2: Soužití romské a neromské populace: srovnání v čase (v %)

soužití		1997	1998	1999	2001	2003	2006	2007	2008	2009
v ČR jako celku	dobré	15	15	23	18	18	22	16	15	10
	špatné	81	78	66	68	78	69	79	79	85
v místě bydliště	dobré	x	48	52	43	48	40	40	39	41
	špatné	x	49	42	43	51	57	58	58	56

Pozn.: Položka „dobré“ představuje součet odpovědí „velmi dobré“ a „spíše dobré“ a položka „špatné“ součet odpovědí „spíše špatné“ a „velmi špatné“. Dopočet do 100 % ve sloupci tvoří odpovědi „neví“.

Jak ukazuje tabulka 2, hodnocení soužití s Romy v místě bydliště se v posledních třech letech nijak významně nemění, avšak je poněkud horší, než bývalo v letech 1998 až 2003. Hodnocení vztahů mezi Romy a ostatními v rámci celé ČR se od roku 2006 poměrně výrazně zhoršilo a je nyní vůbec nejkritičtější za celou dobu sledování této otázky od roku 1997.

Z podrobnější analýzy výsledků šetření vyplývá, že místní soužití s Romy poněkud lépe hodnotí lidé z obcí do dvou tisíc obyvatel a dotázaní s dobrou životní úrovní. Celkové soužití Romů a ostatních lidí v ČR příznivěji vnímají dotázaní z Prahy.

Dále jsme pak všem dotázaným položili dvě otevřené otázky, které se týkaly toho, čím by na jedné straně většinová společnost a na druhé straně Romové měli přispět k dobrému vzájemnému soužití.³ Pokud jde o většinovou společnost, respondenti nejčastěji doporučovali pozitivní přístup, větší toleranci a trpělivost ve vztahu k Romům (26 %), nediskriminovat je a uplatňovat na ně stejná měřítká jako na ostatní (8 %), nevšímat si jich a neprovokovat je (5 %), nemít proti Romům rasové předsudky a stavět se proti extremistům (5 %), zajistit jim pracovní příležitosti (4 %) či neházet všechny Romy do jednoho pytle a neposuzovat podle problematických jednotlivců celou skupinu (4 %). 13 % respondentů pak mělo za to, že většinová populace toho už dělá dost nebo že sama nemůže dělat nic, co by mohlo ke zlepšení vzájemného soužití přispět.⁴ Na adresu Romů dotázaní uváděli, že Romové by měli přizpůsobit svůj životní styl a chování normám většinové společnosti (34 %), že by měli pracovat (18 %), že by měli dodržovat zákony (10 %), být více tolerantní (6 %), vzdělávat se (4 %), dbát na hygienu a pořádek (4 %), nebýt agresivní (3 %), nezneužívat sociální systém (2 %) a více se snažit o vlastní integraci do společnosti (2 %). Podle 3 % by se Romové měli odstěhovat.⁵

³ Otázky: „Čím především by měla podle Vás přispět k dobrému vzájemnému soužití romské a neromské populace neromská populace? A čím Romové?“

⁴ Dopočet do 100 % tvoří vedle odpovědi „neví“ (14 %) jiné, méně četné odpovědi.

⁵ Dopočet do 100 % tvoří vedle odpovědi „neví“ (5 %) jiné, méně četné odpovědi.

V rámci výzkumu jsme všem dotázaným položili i baterii otázek, které se zabývají tím, jaké mají Romové v některých oblastech života možnosti v porovnání s většinovou neromskou populací.⁶

Tabulka 3: Názory na možnosti Romů v porovnání s většinovou populací

	rozhodně lepší	spíše lepší	asi tak stejné	spíše horší	rozhodně horší	neví
při zaměstnávání	1	3	30	49	13	4
ve veřejném a občanském životě	3	4	38	36	8	11
při získávání kvalifikace	2	4	62	25	4	3
v získávání bydlení	12	22	33	21	6	6
při získávání vzdělání	3	5	66	19	4	3
při zajištění osobní bezpečnosti	6	16	50	14	4	10
při jednání na úřadech	17	25	36	13	3	6
v rozvoji své kultury	5	17	50	12	3	13
hájit své zájmy	14	22	40	11	2	11

Pozn.: Procenta v řádku.

Tabulka 4: Horší podmínky pro Romy (v %)

	1997	2001	2003	2006	2007	2008	2009
při zaměstnávání	56	62	74	63	68	66	62
ve veřejném a občanském životě	34	37	53	44	48	45	44
při získávání kvalifikace	32	33	36	32	30	34	29
v získávání bydlení	24	25	33	30	28	33	27
při získávání vzdělání	x	x	27	22	25	27	23
při zajištění osobní bezpečnosti	19	26	29	13	13	15	18
při jednání na úřadech	x	x	x	x	x	17	16
v rozvoji své kultury	18	21	16	15	13	14	15
hájit své zájmy	x	x	x	x	x	15	13

Pozn.: Součet podílů odpovědí „rozhodně horší“ nebo „spíše horší“.

Jak ukazují tabulky 3 a 4, v porovnání se situací ostatních obyvatel naprostá většina české veřejnosti vnímá jako horší možnosti Romů při zaměstnání. V šetření tento názor vyjádřily asi tři pětiny (62 %) respondentů. Dále si pak více než dvě pětiny dotázaných myslí, že Romové mají horší možnosti i pokud jde o uplatnění ve veřejném a občanském životě. Pokud jde o další oblasti života, na které se náš výzkum zaměřil, u žádné z nich již ti, kdo považují možnosti romské populace za horší, nepřevažují. Při získávání kvalifikace, při vzdělávání se nebo při získávání bydlení se podíl podobných názorů pohybuje v nevelkém rozmezí okolo jedné čtvrtiny či těsně nad ní. V případě získávání bydlení si přitom zhruba třetina (34 %) respondentů myslí, že možnosti Romů jsou v tomto směru dokonce lepší než možnosti většinové populace. Relativně nejpříznivěji lidé hodnotí možnosti Romů z hlediska rozvoje jejich vlastní kultury, při jednání na úřadech, při zajišťování osobní bezpečnosti nebo při hájení svých zájmů v občanských sporech a konfliktech, kde se podíly těch, kdo situaci z pohledu Romů označují za horší, pohybovaly pod hladinou jedné pětiny.

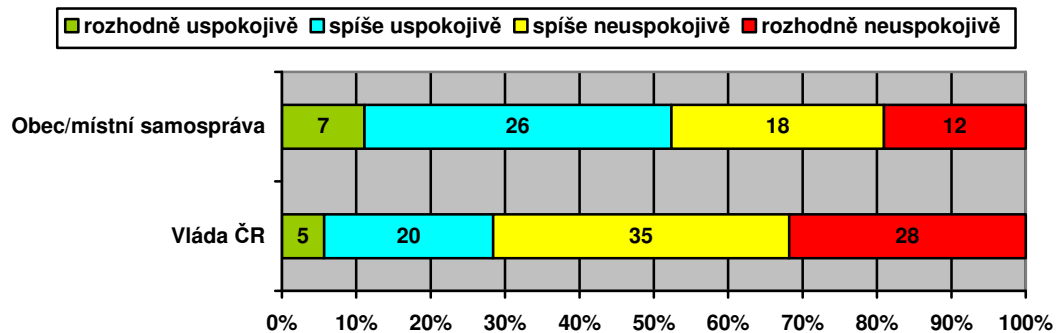
Jak je patrné z tabulky 4, mezi roky 1997 a 2003 se s výjimkou možnosti rozvoje vlastní kultury, kde naopak došlo z hlediska Romů k mírnému zlepšení, hodnocení šancí romské populace v porovnání s neromskou většinou vesměs zhoršovalo. Mezi roky 2003 a 2009 pak lze u většiny zkoumaných položek vidět trend opačný. Oproti poslednímu šetření z roku 2008 došlo k poklesu podílu

⁶ Otázka: „Jaké mají, podle Vás Romové ve srovnání s neromskou populací možnosti a) při získávání vzdělání, b) při získávání kvalifikace, c) při zaměstnávání, d) v rozvoji své kultury, e) v získávání bydlení, f) při uplatnění ve veřejném a občanském životě, g) při zajištění osobní bezpečnosti, h) při jednání na úřadech, i) hájit své zájmy při občanských sporech, konfliktech?“

hodnocení podmínek jako horších z pohledu Romů v případě možnosti získat zaměstnání, kvalifikaci, respektive vzdělání a bydlení. Naopak mírné zhoršení v průběhu posledních dvou let je viditelné v případě možnosti zajištění osobní bezpečnosti.

Poslední otázka bloku se věnovala hodnocení toho, jak v problematice romské menšiny postupuje vláda a místní samospráva.⁷

Graf 1: Jak řeší otázku romské menšiny... (%)

Pozn.: Dopočet do 100 % k hodnotám v grafu tvoří v případě „vlády ČR“ odpovědi „neví“, v případě „obce/místní samosprávy“ pak tento dopočet tvoří odpovědi „neví“ a „netýká se, v obci Romové nežijí“.

Jak ukazují výsledky zachycené v grafu 1, jen čtvrtina dotázaných (25 %) považuje řešení romské problematiky ze strany vlády za uspokojivé, téměř dvě třetiny (63 %) je naopak vnímají jako neuspokojivé, z toho 28 % „rozhodně“. Hodnocení téhož v případě obecních samospráv vyznívá poněkud příznivěji, když podíl respondentů označujících tuto věc za „uspokojivou“ (33 %) nepatrně převažoval nad hodnocením opačným (30 %).

Podrobnější analýza ukázala, že činnost místní samosprávy v tomto ohledu příznivěji hodnotí lidé s dobrou životní úrovní a obyvatelé menších měst a obcí s populací do 5 tisíc. Kritičtější se v tomto případě vyjadřovali vedle dotázaných se špatnou životní úrovní hlavně občané z větších měst s populací nad 30 tisíc s výjimkou Prahy a obyvatelé moravskoslezského kraje či severozápadu Čech. V případě hodnocení vlády byly sociodemografické rozdíly jen minimální, když mírně příznivěji vyznívalo hodnocení za strany dotázaných s dobrou životní úrovní a příznivců ODS.

⁷ Otázka: „Nakolik uspokojivě či neuspokojivě podle Vás řeší otázku romské menšiny a) Vláda ČR, b) Vaše místní samospráva/obec?“